

Ung thư gan

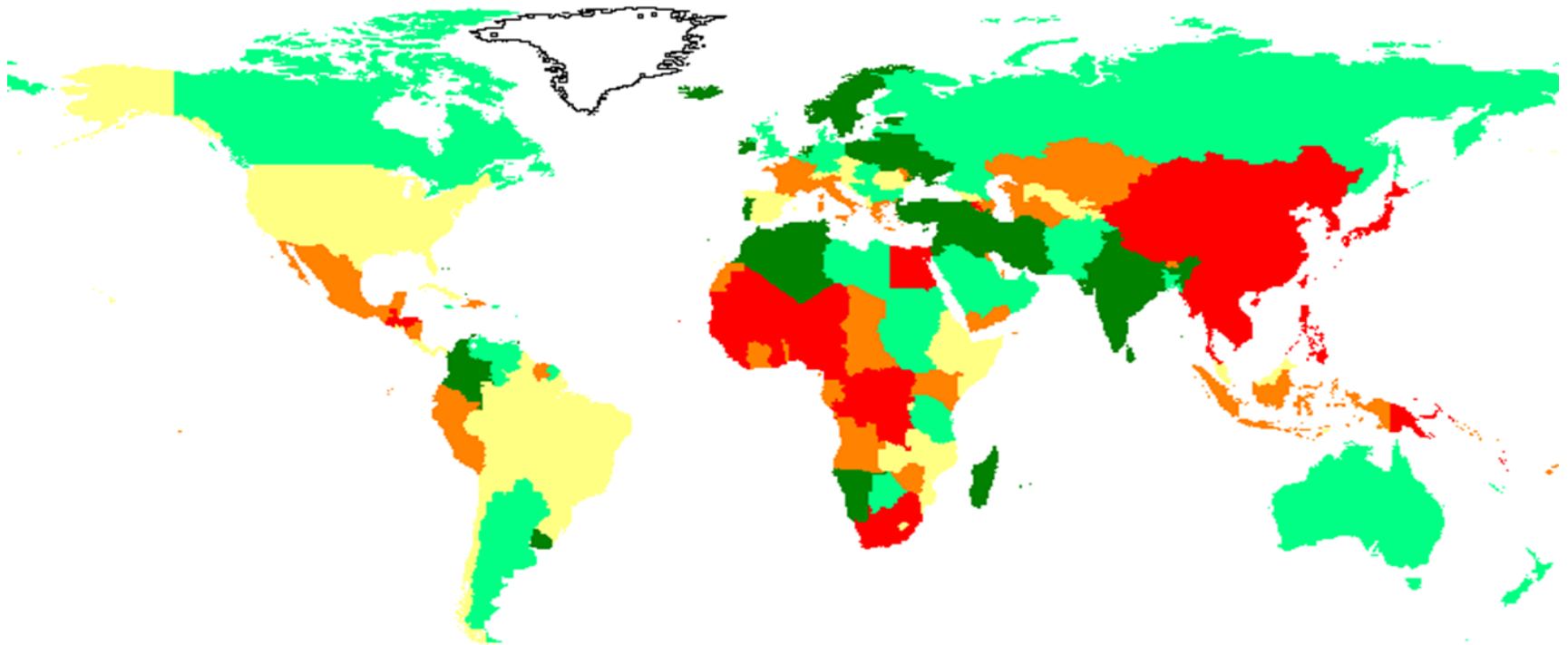
Bài giảng lý thuyết Y 4

Bs Cung Thị Tuyết Anh

Dịch tễ

International Agency for Research on Cancer
World Health Organization

Estimated age-standardised incidence rate per 100,000
Liver: both sexes, all ages

■ < 2.5   ■ < 4.0   ■ < 5.8   ■ < 9.2   ■ < 94.4

TỔNG QUAN

- 83% ở khu vực ít phát triển
- Nam : Nữ : thể giới: 2,4:1
Châu Á: 5: 1
- Cao nhất: Đông Á và Đông Nam Á
- Thấp nhất: Bắc Âu và Nam Trung Á
- Tiên lượng xấu, tỷ lệ mắc và tỷ lệ tử vong gần bằng nhau

Xuất độ và tử suất

- Việt Nam:

- Đứng hàng thứ **1** trong các loại ung thư thường gặp và các nguyên nhân tử vong do ung thư

- Xuất độ năm 2012**

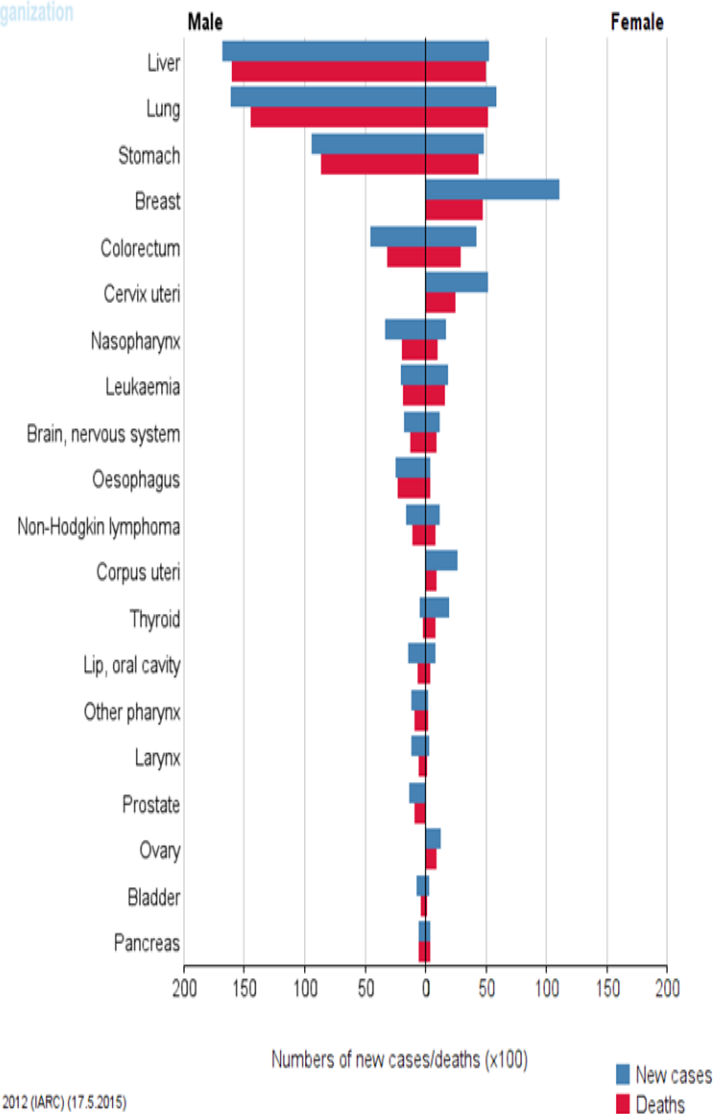
- 40,2/100 000 nam
- 10,9/100 000 nữ

- Tử suất năm 2012**

- 39,1/100 000 nam
- 10,4/100 000 nữ

International Agency for Research on Cancer

Viet Nam

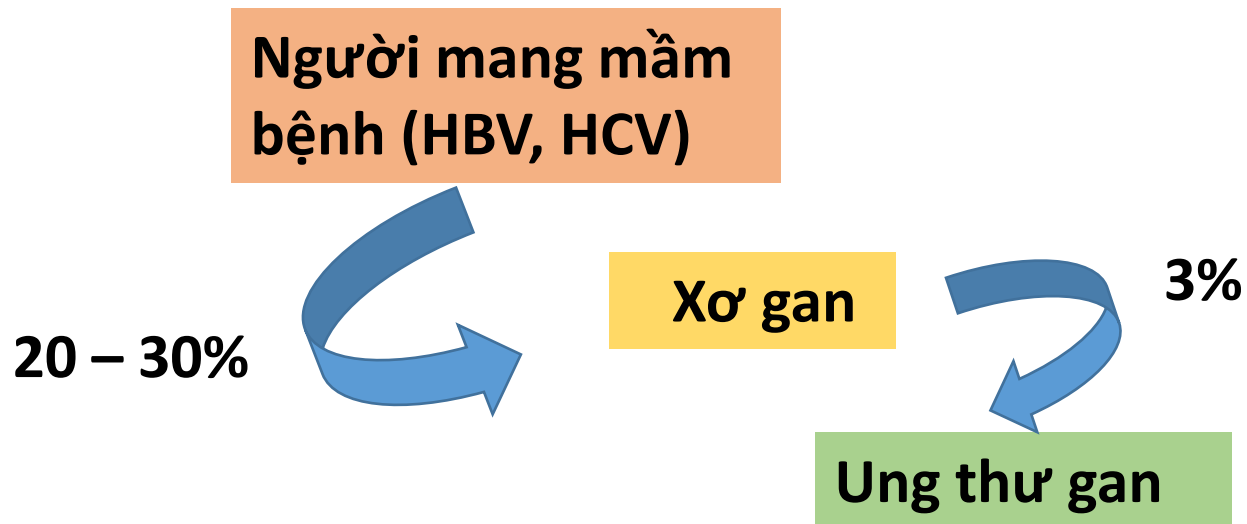
GLOBOCAN 2012 (IARC) (17.5.2015)

Yếu tố nguyên nhân

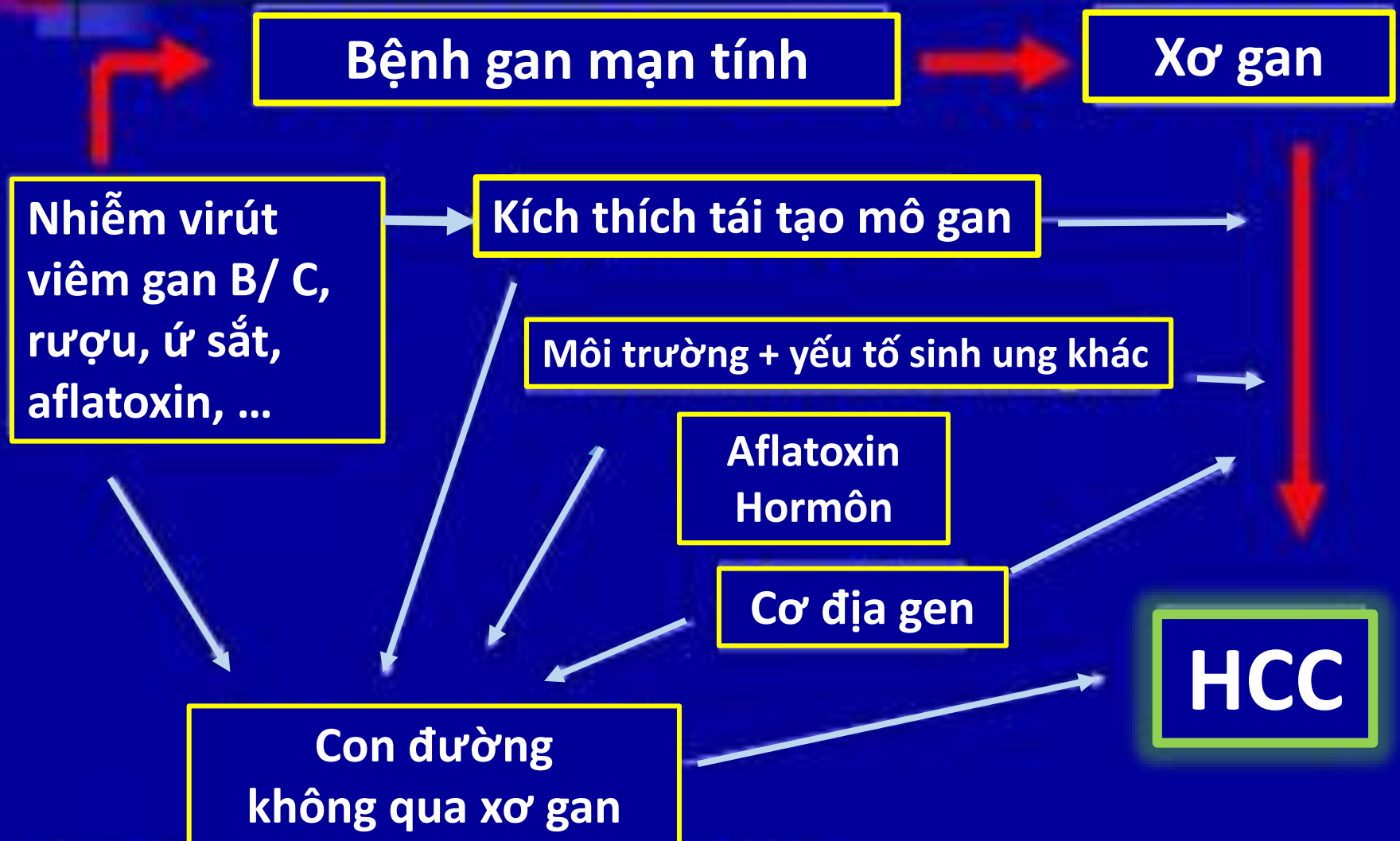
- **Tình trạng viêm gan**
  - Do nhiễm siêu vi viêm gan B hoặc C
- **Tình trạng xơ gan**
  - Sau nhiễm siêu vi
  - Bệnh tự miễn
  - Do rượu
- **Cơ địa**
  - Ứ sắt trong gan
- **Do tiếp xúc:** chất cản quang thorotrast, độc tố aflatoxin trong ngũ cốc nhiễm nấm *Aspergillus flavus*

Yếu tố nguyên nhân

- Việt nam, Đông Nam Á và Trung quốc: 60-90% BN UT gan có nhiễm **virút viêm gan B**
- Nhật bản, châu Âu: 40-80% BN UT gan nhiễm **virút viêm gan C**

Sinh bệnh học của ung thư tế bào gan

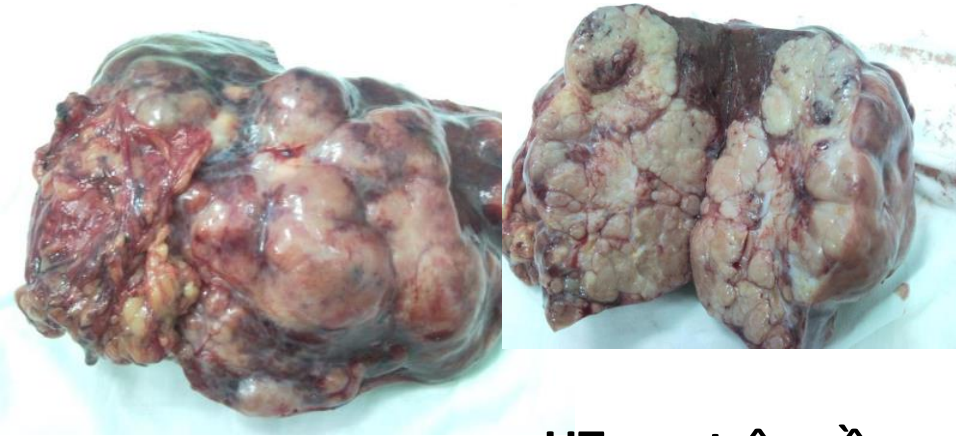

Giải phẫu bệnh

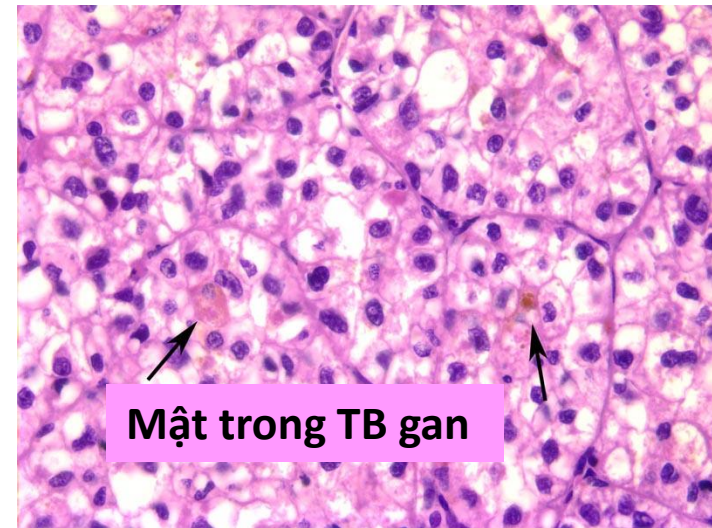
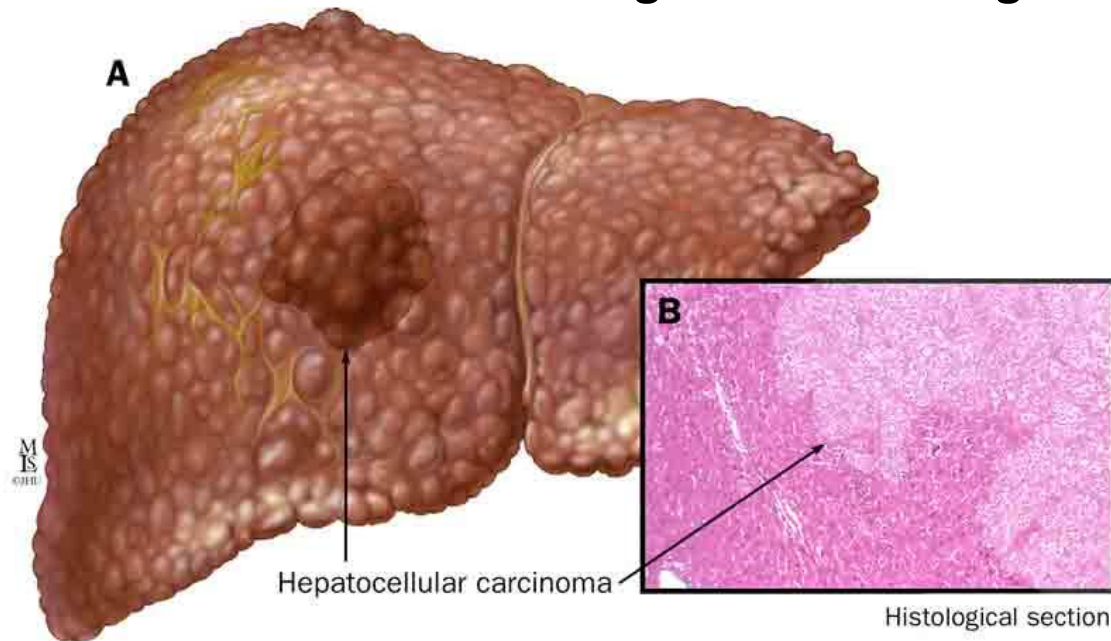
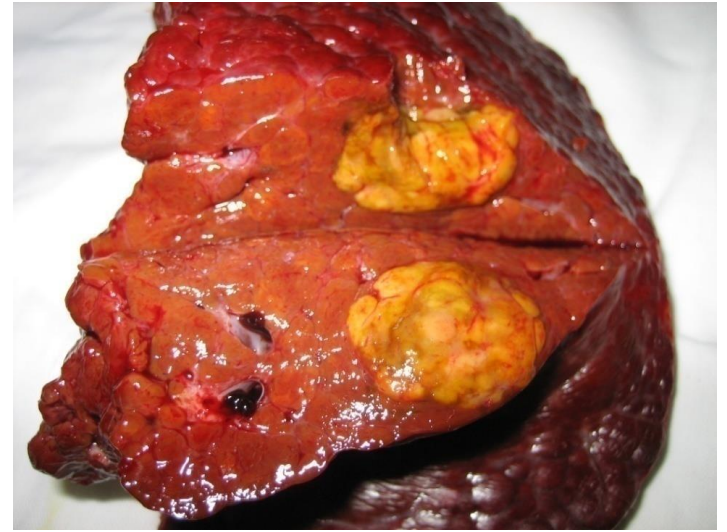
- **Carcinôm tế bào gan (Hepatocellular carcinoma - HCC):** 90% các trường hợp
- Carcinôm đường mật trong và ngoài gan (cholangiocellular carcinoma – CCC)
- Bướu nguyên bào gan (Hepatoblastoma): gặp ở trẻ nhỏ
- Các loại sarcôm ở gan

Đại thể và vi thể UT TB gan

UT gan trên nền xơ gan

Các tình huống lâm sàng

- Đau bụng mơ hồ, nặng tức hạ sườn P
- Suy nhược, khó ở, chán ăn, sụt cân
- Bướu bụng
- Vàng da, vàng kết mạc
- Triệu chứng của xơ gan nặng: bụng to, bóng bụng, ngứa da, xuất huyết tiêu hóa, tri giác lơ mơ
- Sốc do xuất huyết ổ bụng (do bướu gan vỡ)
- Không triệu chứng, phát hiện tình cờ qua khám sức khỏe, hoặc đi khám vì một bệnh khác

Chẩn đoán UT gan

Nội dung chẩn đoán

- Có bướu gan hay không?
- Bản chất bướu là ung thư TB gan hay không?
- Tình trạng bướu (số ổ bướu, kích thước, sự xâm lấn)
- Tình trạng UT ảnh hưởng đến gan như thế nào?
- Tình trạng di căn hạch / di căn xa?
- Tình trạng gan và các bệnh lý nền?

Phương tiện chẩn đoán UT gan

Lâm sàng

- Tiền căn cá nhân và gia đình: viêm gan? Nhiễm virút viêm gan?

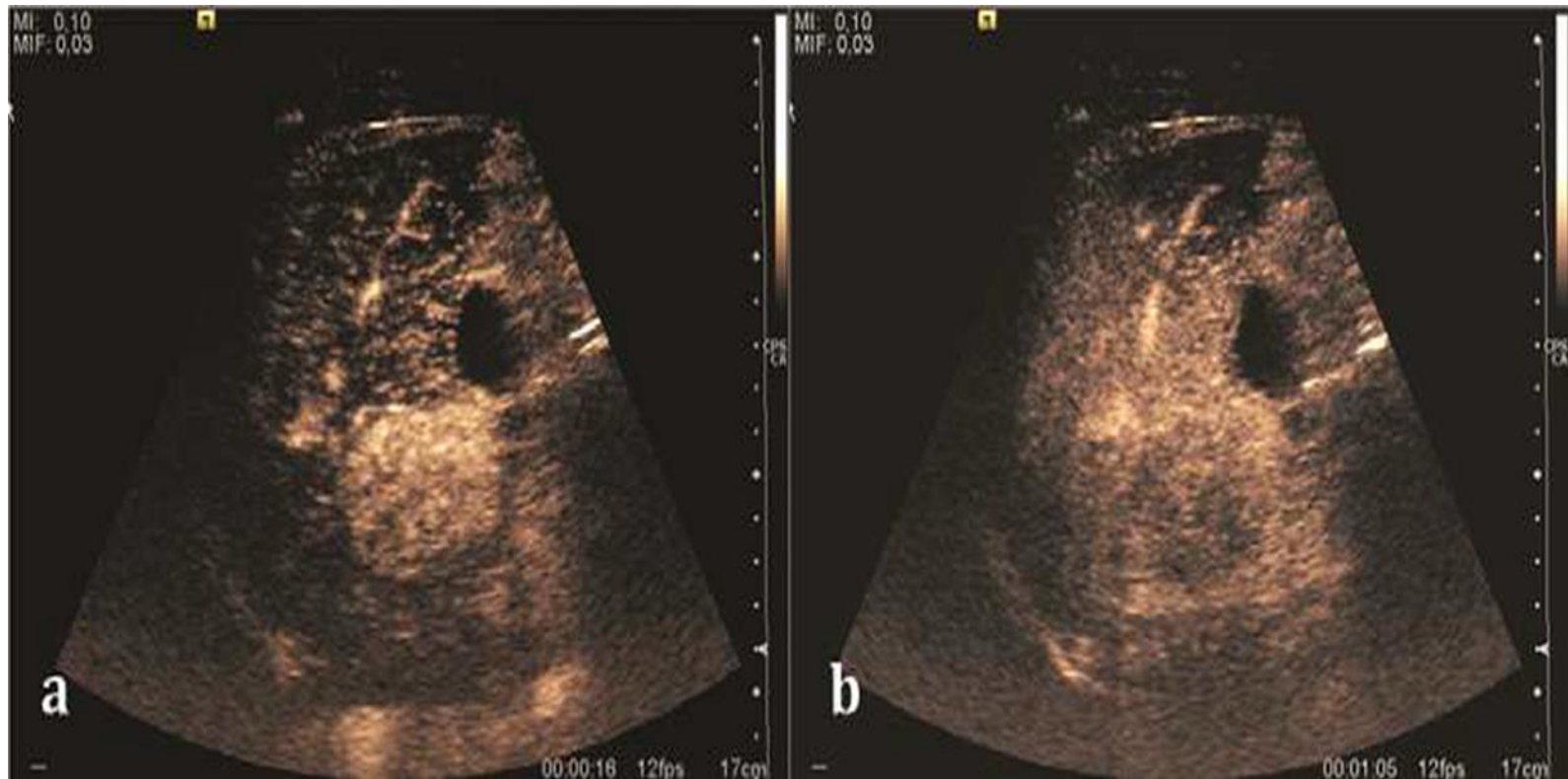
Cận lâm sàng

- Hình ảnh: siêu âm, CT, MRI bụng
- Các dấu ấn sinh học: AFP, AFP-L3, PIVKA ...
- Tế bào học, mô học
- Xét nghiệm chức năng gan: AST, ALT, albumin, bilirubine, bộ đông máu ...
- XN về virút HBV, HCV

Siêu âm chẩn đoán UT gan

- Không xâm lấn
- Có thể dùng để sàng lọc HCC ở người có nguy cơ
- Độ nhạy 60%, đặc hiệu 97%
- Hướng dẫn chọc hút TB bằng kim nhỏ.
- **Mới: Siêu âm có tiêm thuốc cản âm**
- Đặc tính HCC trên siêu âm có cản âm tương tự như trong CT-scan có chất cản quang
- **Bắt thuốc thì động mạch và thải thuốc thì tĩnh mạch**
- Được chấp nhận là phương tiện hình ảnh chẩn đoán HCC (kết hợp CT-scan hay MRI) ở các nước châu Á

Siêu âm gan với chất cản âm

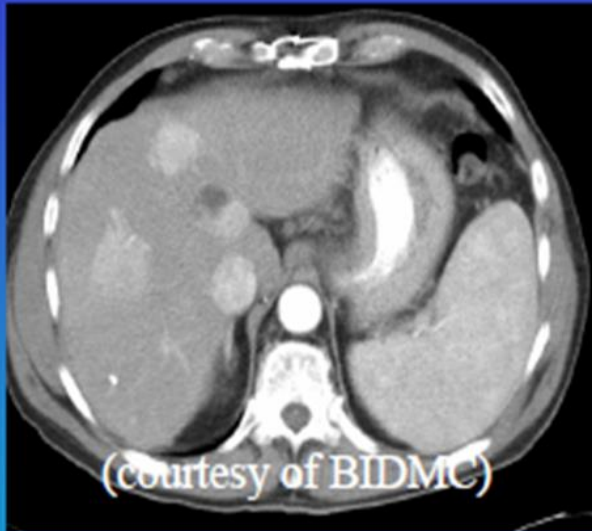

R. Badea and Simona Ioanimescu-Ultrasound Imaging of Liver Tumors – Current Clinical Applications

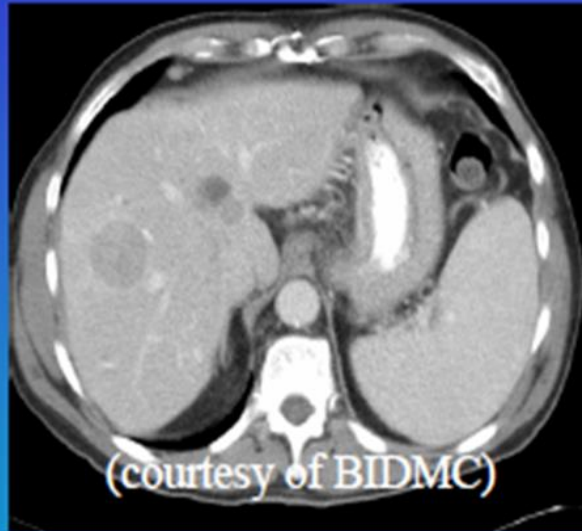

CT-scan có cản quang chẩn đoán UT gan

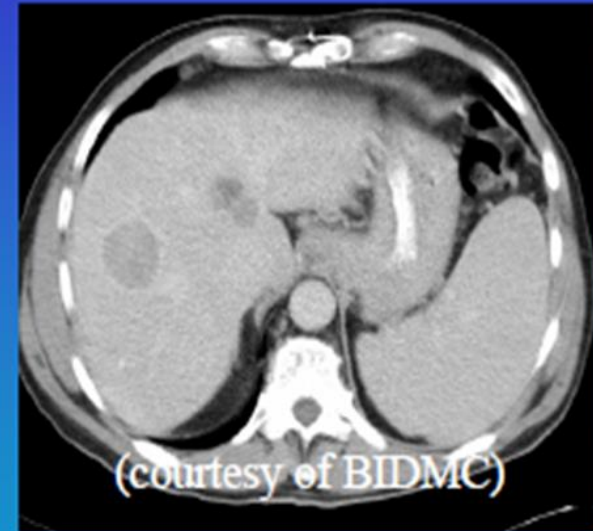
- Nhu mô gan bình thường nhận 80% lượng máu từ tĩnh mạch cửa, 20% từ động mạch gan
- Hầu hết HCC nhận máu từ động mạch → **tăng bắt thuốc trong thì động mạch (wash-in), thải thuốc nhanh trong thì tĩnh mạch (wash-out)**
- CT 3 pha: độ nhạy 94%, độ đặc hiệu 93%

Arterial Phase

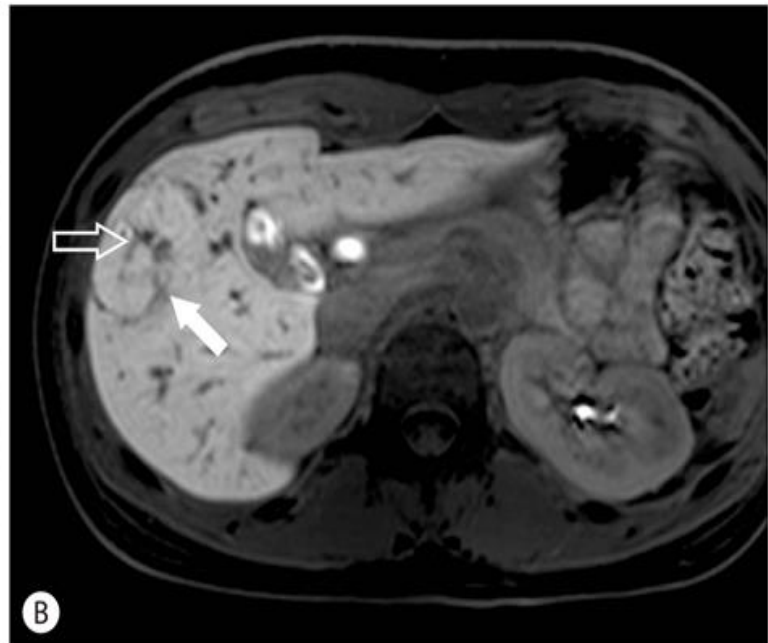
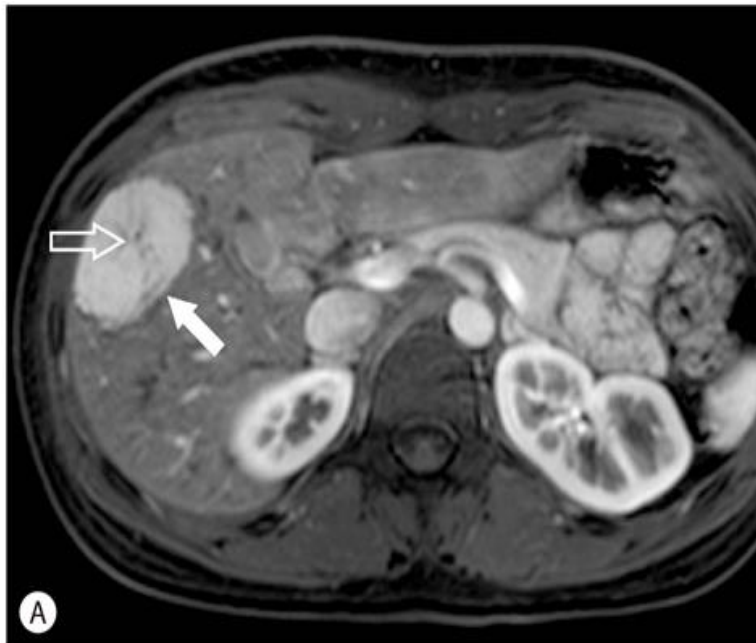
Portal Venous Phase

Equilibrium Phase

MRI có cản từ chẩn đoán UT gan

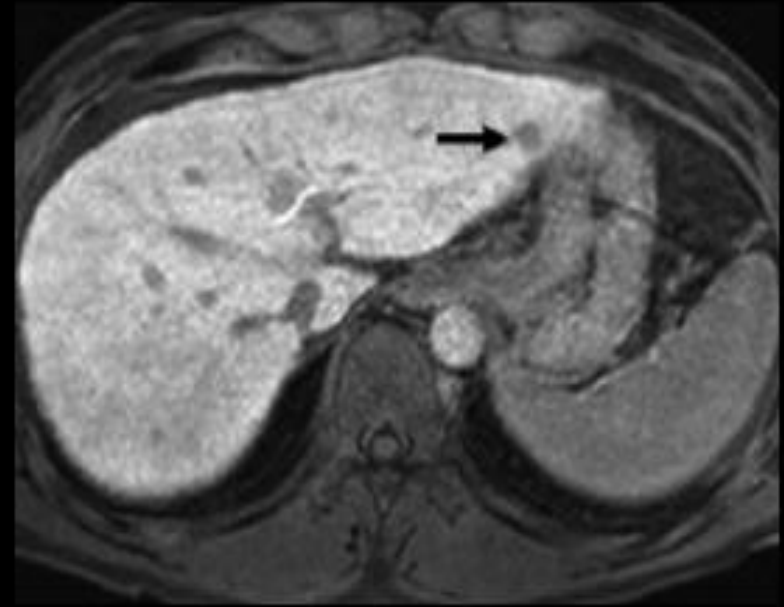
- Hình ảnh HCC trên MRI: tăng tín hiệu trên chuỗi xung T2W, hầu hết giảm tín hiệu trên T1W
- Độ nhạy: 81 % . Độ đặc hiệu 85% → cao hơn CT, ở BN xơ gan
- Tăng bắt thuốc trong thì động mạch (wash-in), thải thuốc nhanh trong thì tĩnh mạch (wash-out)

Chất cản từ gadoxetic acid (primovist), tăng độ nhạy, có thể phát hiện sớm HCC < 2 cm.

Typical small HCC

Các dấu ấn sinh học bướu

AFP (Alpha Foeto Protein)

- AFP nguồn gốc từ gan của thai, túi thai .
- AFP tăng trong khối u nguồn gốc tế bào mầm, ung thư gan, ung thư nguyên bào gan, bệnh lý viêm nhiễm ở gan,
- Giới hạn bình thường: 0-20 ng/ml
- AFP tăng ở 70% trường hợp ung thư TB gan
- Độ nhạy từ 50-65%; độ chuyên từ 80-90%
- Ngày nay: AASLD (Hoa kỳ) và EASL (châu Âu) không còn dùng AFP để chẩn đoán UT gan

NGƯỠNG AFP CHẨN ĐOÁN UT GAN

GUIDELINE	ĐIỀU KIỆN	AFP (ng/ml)
EASL (2001)		> 400
AASLD (2005)	Khối u > 2cm	> 200
KLCSG (2009)	HCC trên hình ảnh học	> 200
JSH (2007,2010)	HCC hình ảnh học	>200
NCCN (2009)	Khối u > 2 cm	> 400

AFP-L3

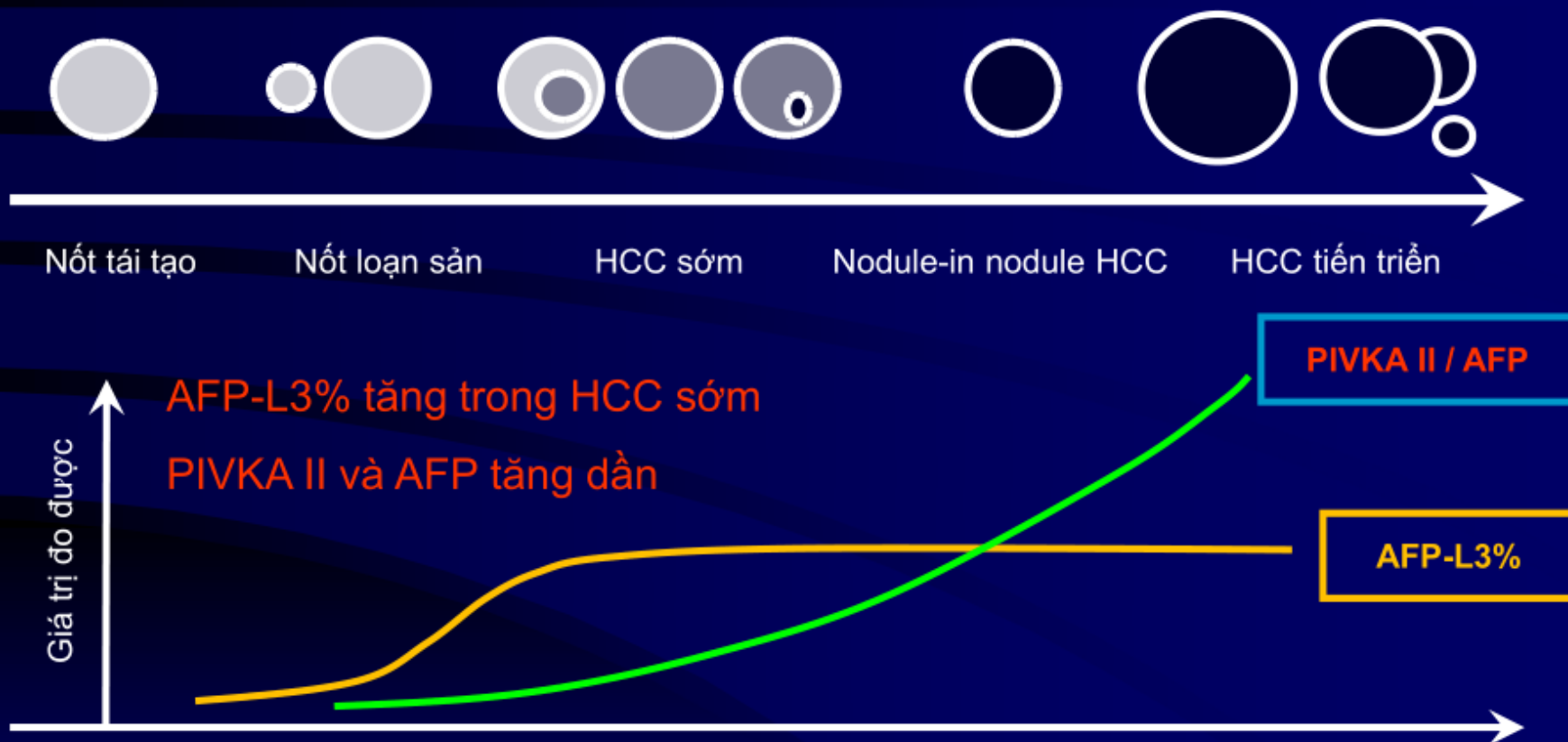
- AFP có 3 đồng đẳng L1, L2, L3 dựa vào phản ứng gắn vào Lectin lens culinaris agglutinin (LCA)
- Kết quả của AFP-L3 % là tỉ lệ phần trăm của AFP gắn kết với LCA trên AFP
- Giá trị bình thường của AFP-L3 : < 10%
- Tại ngưỡng cắt AFP-L3 15% độ nhạy 96.9 %; độ chuyên 92%.
- Trường hợp AFP 10-200 ng/ml, AFP-L3 35% → độ nhạy 100%

- **Des- γ -carboxyprothrombin (DCP)**

- Còn được gọi là prothrombin induced by vitamin K absence-II (PIVKA-II)
- Prothrombin được sản xuất do thiếu vit K
- Là một prothrombine bất thường tăng trong huyết thanh của BN HCC

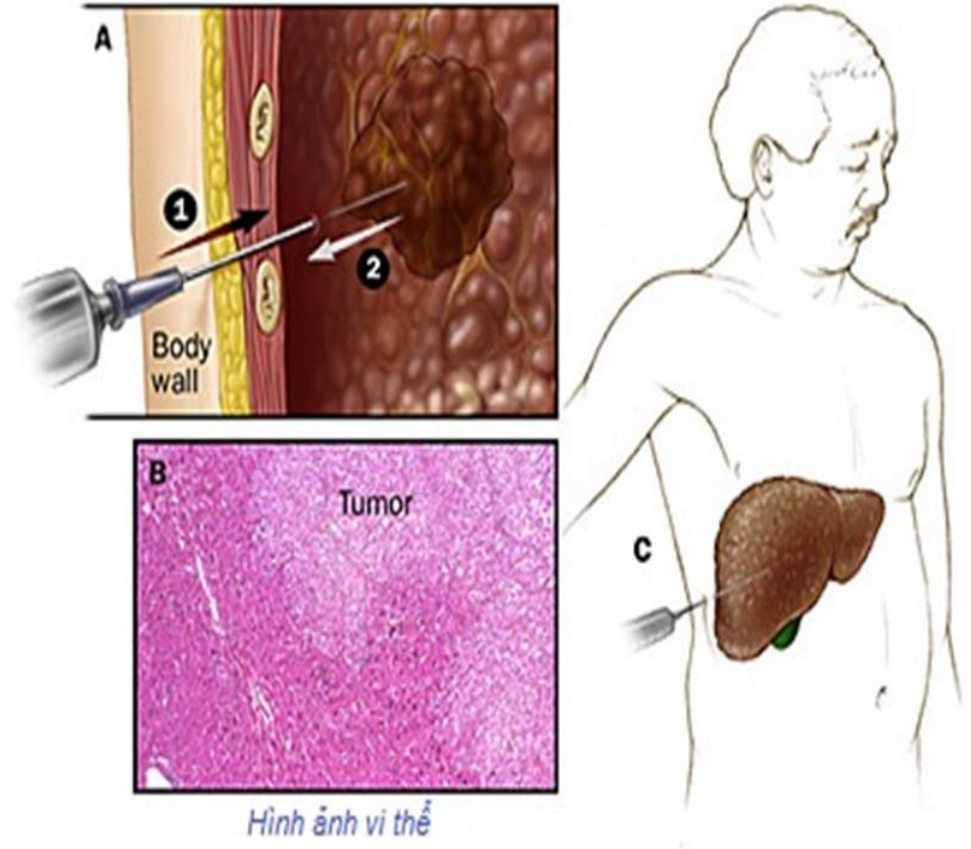
Tầm soát HCC bằng dấu ấn ung thư

Sự gia tăng của các dấu ấn ung thư

Tế bào học – Mô học

- **Chỉ định:** khi không xác định được tổn thương gan trên hình ảnh học
- Core biopsy được ưa thích hơn so FNA vì nhiều mẫu mô hơn.
- Nguy cơ gieo rắc tế bào ung thư.

Tiêu chuẩn chẩn đoán UT gan

Khi có một trong ba tiêu chuẩn sau :

- Có bằng chứng giải phẫu bệnh lý

Hoặc

- Hình ảnh điển hình trên CT scan bụng có cản quang hay MRI bụng có tương phản từ và AFP ≥ 400 ng/ml

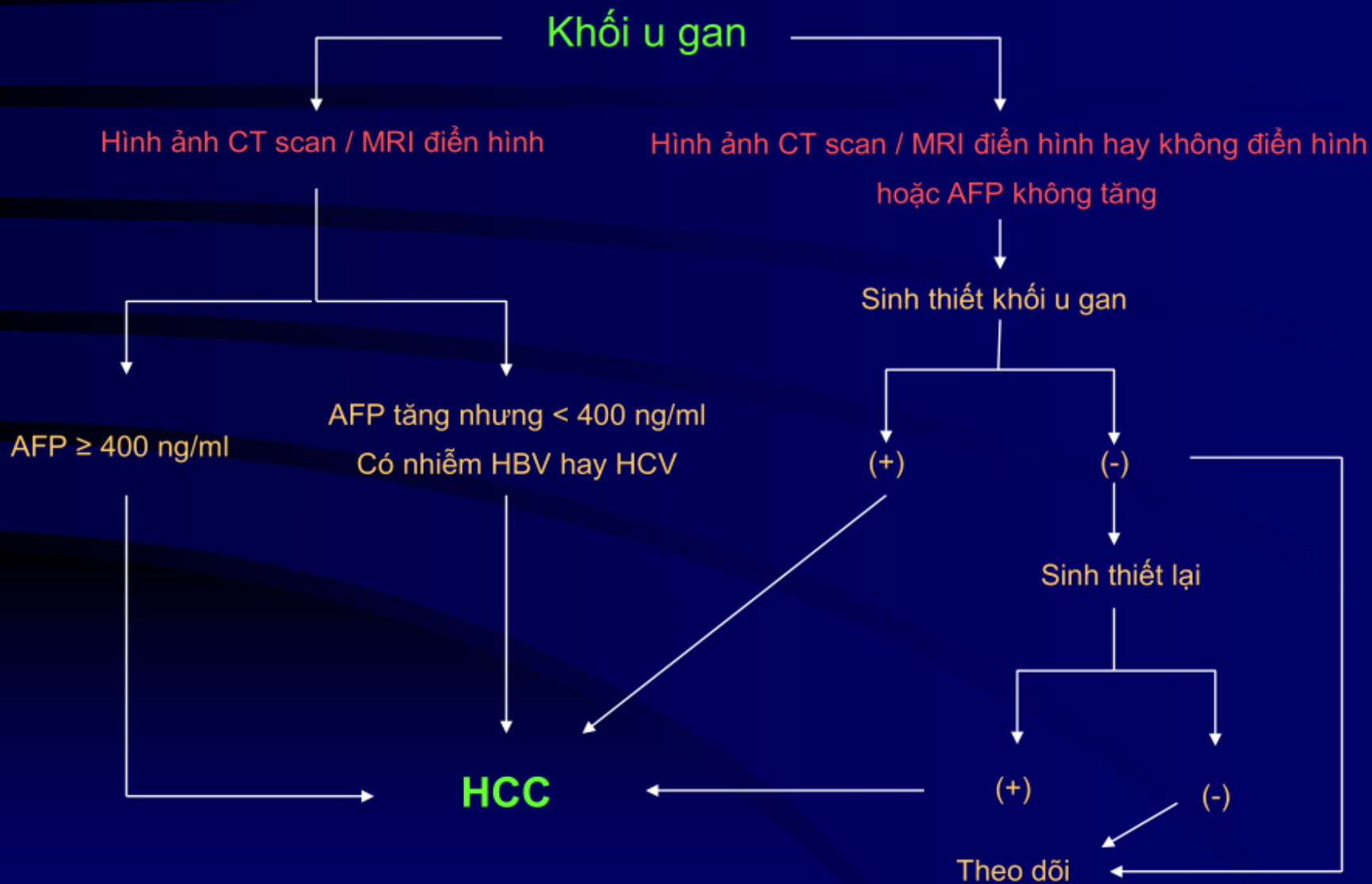
Hoặc

- Hình ảnh điển hình trên CT scan bụng có cản quang hay MRI bụng có tương phản từ và AFP tăng (nhưng < 400 ng/ml) và có nhiễm HBV hay HCV

- Chẩn đoán phân biệt bằng đặc tính hình ảnh học +/- GPB

Hướng dẫn chẩn đoán HCC tại Việt Nam

Nguyên tắc điều trị UT gan

Đánh giá trước điều trị

- Giai đoạn bệnh ung thư (TNM)
- Chức năng gan
- Thể tích và chức năng gan lành còn lại sau điều trị
- Thể trạng BN
- Điều kiện kinh tế BN và các phương tiện điều trị tại địa phương

Nguyên tắc điều trị

- Điều trị khối UT gan
- Điều trị các yếu tố nguy cơ

- Cơ quan: phổi, thượng thận, xương, phúc mạc
- Hạch ổ bụng

Di căn xa

Chức năng gan

- Chức năng hiện tại
- Chức năng còn lại
- Tốc độ giảm chức năng

Khả năng phẫu thuật

Bướu gan

- Kích thước
- Số lượng
- Vị trí

- Xâm lấn mạch máu
- Huyết khối TM cửa
- Tăng áp TM cửa?

Mạch máu chính?

Các phương pháp điều trị UT gan

Triệt để

- Phẫu thuật (cắt một phần gan)
- Ghép gan

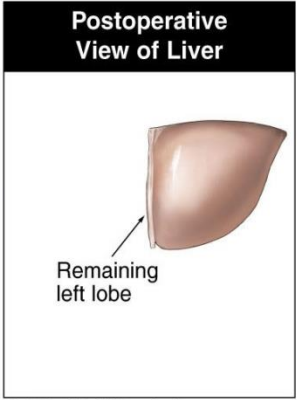
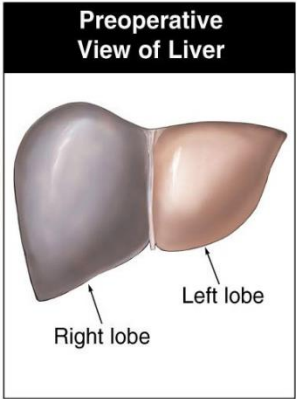
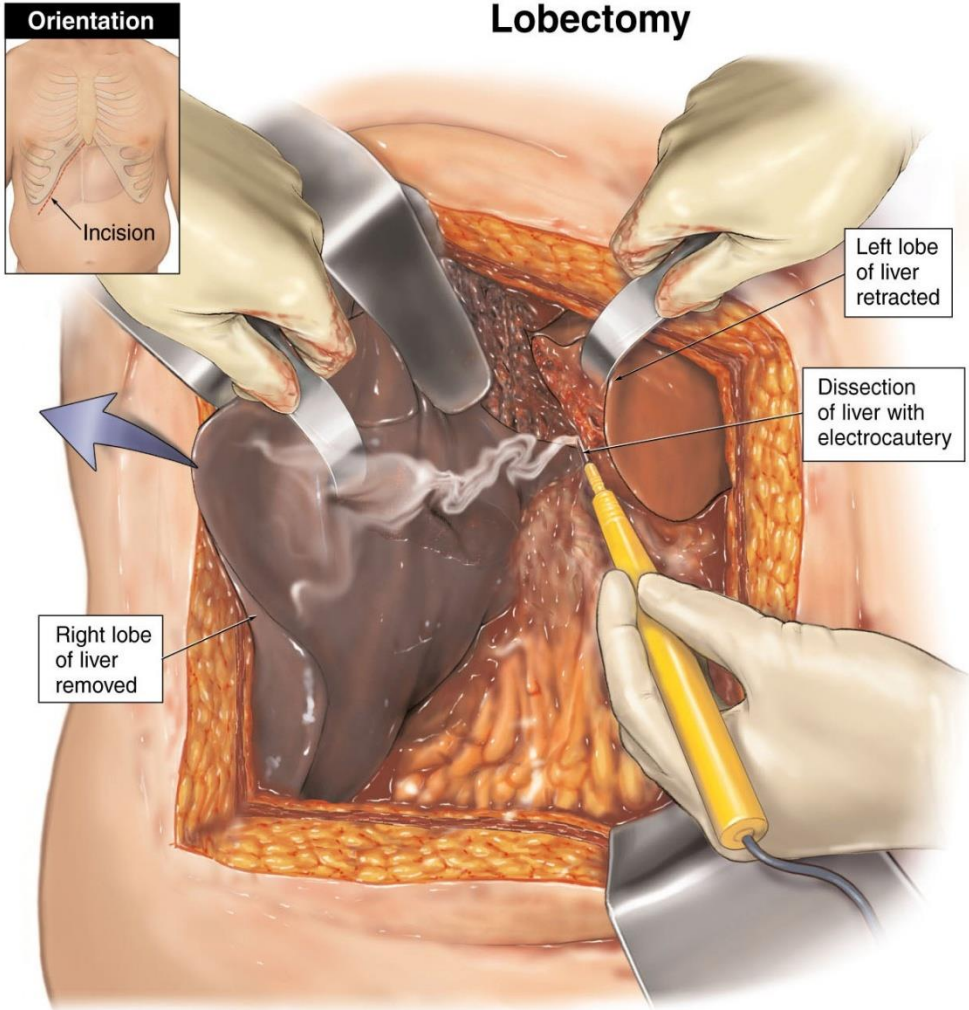
Hỗ trợ/ tạm bợ

- Hủy bướu bằng sóng cao tần (RFA) hoặc vi sóng (MWA)
- Thuyên tắc ĐM gan bằng hóa chất (TACE), bằng dầu (TOCE)
- Thuyên tắc ĐM gan bằng hạt phóng xạ (Yttrium-90)
- Tiêm cồn vào bướu gan

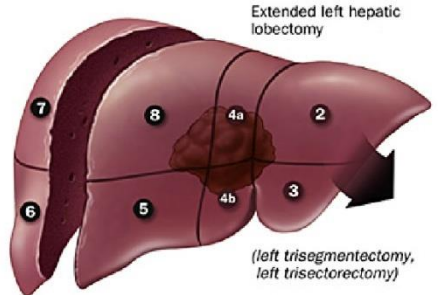
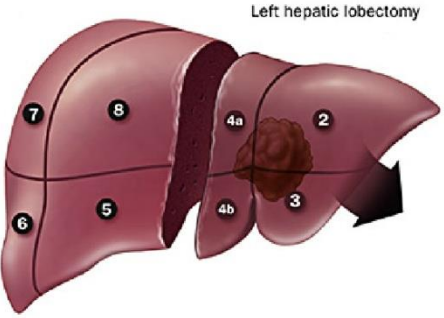
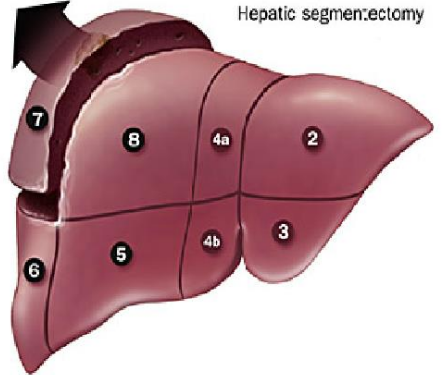
Khác

- Hóa trị toàn thân
- Liệu pháp nhắm đích

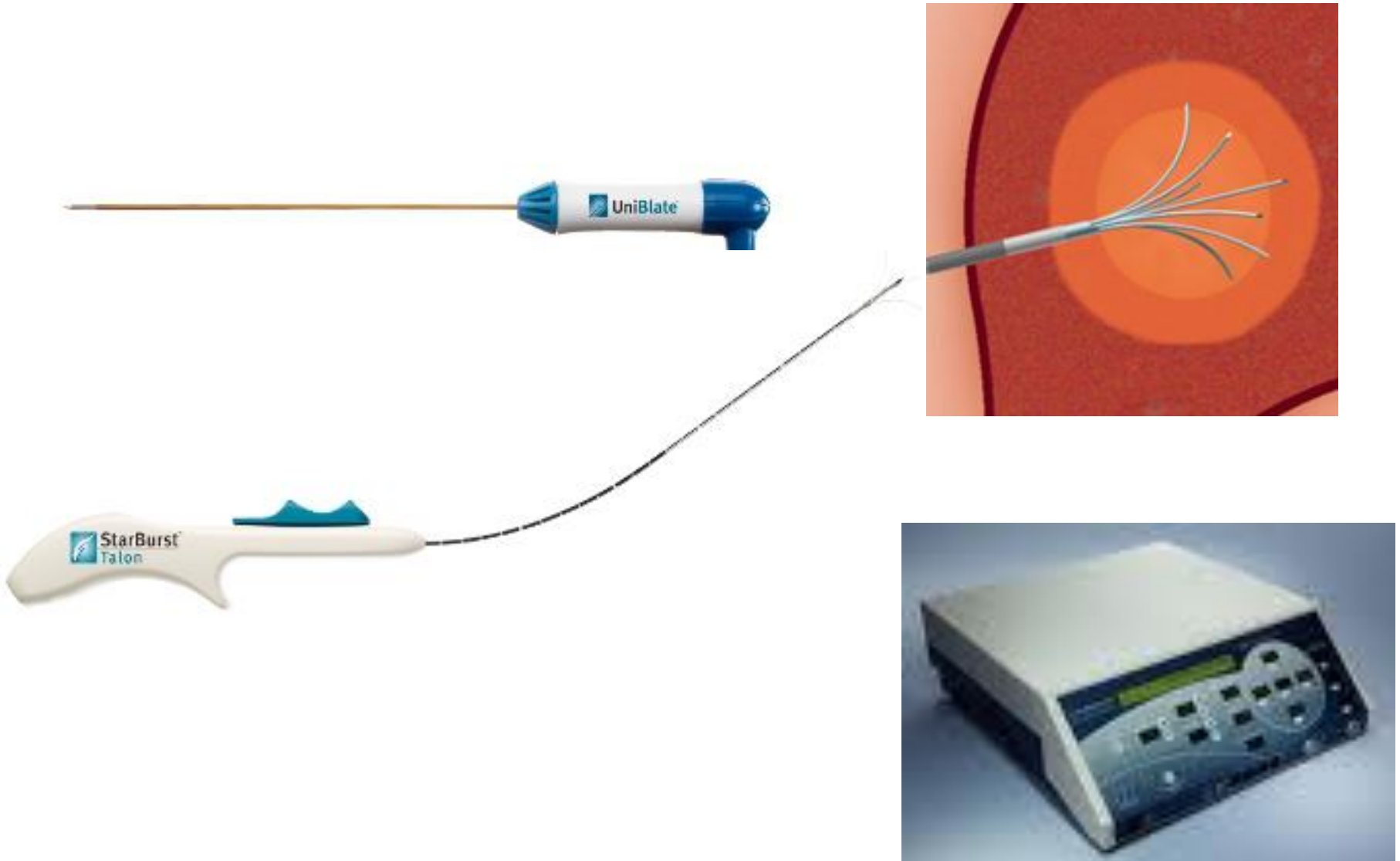
Phẫu thuật cắt gan

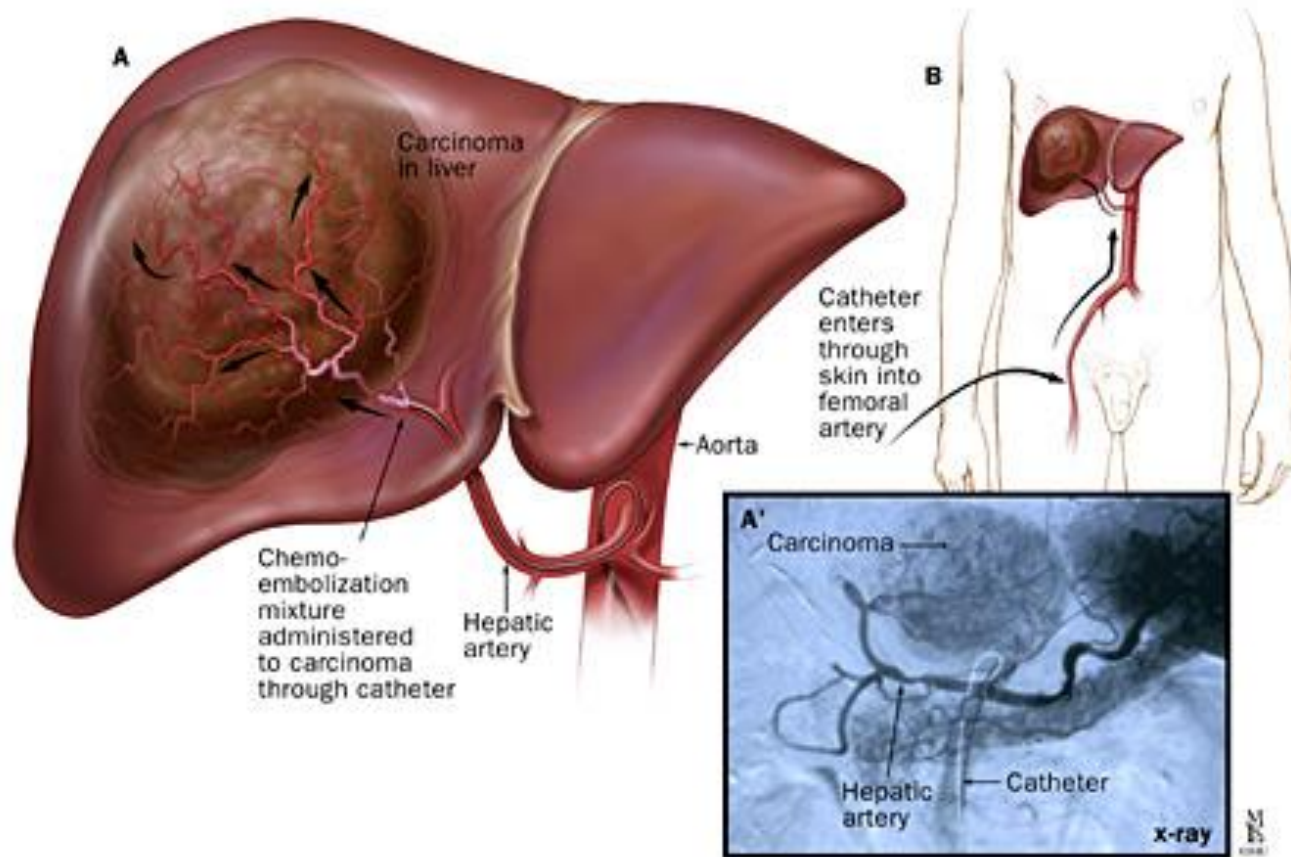
© 2007 MediVisuals, Inc.

Nguyên lý của RFA (Radio frequency ablation)

TACE (Nút mạch bằng hóa chất)

Kết luận

- UT gan có xuất độ và tử vong cao ở châu Á và châu Phi.
- Ngày nay chẩn đoán dựa vào hình ảnh học hiện đại.
- Điều trị khó khăn, phức tạp, và tử vong còn rất cao
- **Cách tốt nhất để giảm xuất độ bệnh là phòng ngừa:**
  - Tiêm vắc-xin ngừa viêm gan siêu vi B từ sơ sinh
  - Cẩn thận trong vấn đề truyền máu
  - Quan hệ tình dục an toàn
  - Vô trùng dụng cụ y-nha khoa (tiêm chích, phẫu thuật, nội soi ...)
  - Giảm uống rượu, tránh sử dụng ngũ cốc đã hư mốc
- Việc tầm soát (ở người có nguy cơ) bằng hình ảnh, AFP-L3 + PIVKA II đang được nghiên cứu

Câu hỏi

- Một người nam 45 tuổi đi khám sức khỏe định kỳ, siêu âm bụng thấy hai khối echo kém ở gan P (phân thùy VI 2cm và phân thùy VIII 1,5 cm). Bs siêu âm nghĩ đến:
    - Di căn gan đa ổ
    - Chẩn đoán phân biệt với ung thư TB gan
  - Phải làm gì để chẩn đoán xác định?
-
- A- Đo AFP/ máu
  - B- CT bụng có cản quang/ MRI có tương phản từ
  - C- CT bụng có cản quang /MRI bụng có tương phản từ + XN AFP
  - D- Kiểm tra toàn thân tìm ung thư nguyên phát
  - E- FNA hoặc sinh thiết lõi dưới siêu âm